

Un bestiari contemporani

UN PAÍS DE BACTERIS

Alfredo Gavín

Editorial: Arola (Tarragona, 2012)
Pàgines: 64
Preu: 16 euros

Tradicció

Gavín continua la tradició del bestiari en *Un país de bacteris*. És, però, un bestiari modern, adaptat a la petitesa del nostre orbe moral...

Des del Fisiòleg grec, fa disset segles, s'escriuen bestiaris: compendis zoològics en els quals cada criatura, real, mitològica o fantàstica, representa una lliçó moral. A la literatura medieval van constituir un gènere molt popular: l'analfabetisme feia d'aquests relats, profusament il·lustrats, una eina molt útil per a l'adoctrinament col·lectiu; la literatura catalana del segle XV n'està plena. Però destacats autors del nostre temps també l'han fet servir –com el Borges d'*El libro de los seres imaginarios*, o, en les literatures peninsulars, el català Joan Perucho, l'andalús Rafael Pérez Estrada i el galleg Álvaro Cunqueiro: curiosament, tots poetes–, i potser ara, quan es reproduïxen alguns dels trets propis dels segles foscos, com l'atomització del coneixement, a judici d'Umberto Eco, sigui el temps òptim per a la seva recuperació.

Alfredo Gavín (Riba-roja d'Ebre, 1957) continua la tradició del bestiari en *Un país de bacteris*. És, però, un bestiari modern, adaptat a la petitesa del nostre orbe moral: per això caldria dir-li bacteriari. En els vint-i-set retrats d'aquestes bestioles microscòpiques que defineixen el món, Gavín dibuixa un panorama moral ruïnós, amb éssers mesquins, vanitosos, falsos, idiotes o, senzillament, insignificants. Però tots, per una o altra raó, desperten la seva irritació, que no arriba a convertir-se en ira, encara que, de vegades, s'hi apropa molt. *Un país de*

bacteris evita, certament, els paranys emocionals de la còlera, però incorpora prou humor –i prou corrosiu– perquè les seves descripcions esdevinguin invectives: per exemple, a la *drusil·la*, “una lady macbeth de corral / [...] li agrada més manar que baixar escales per rebre una dot”. En molts d'aquests bacteris reconeixem personatges del món literari, atapeït d'egos i insubstantialitats. Alguns són fills de la crisi que ens sacseja, i encarnen la cobdícia, la covardia o l'ambició de poder: així, el *vacós* “és de la raça dels depredadors. / Sembla el perfecte guardià de l'ortodòxia, però és el fidel custodi de la / corrupció”. D'altres, en fi, actualitzen antigues tradicions, com la crítica a la religió, i denuncien la hipocresia cristiana: “Si et creus que té creus, catacrac, ja te l'ha fotut”, escriu Gavín a *Creuat*, tot barrejant les figures cultes del calambur i l'al·literació amb el col·loquialisme i l'onomatopeia; i conclou amb una altra fuetada: “Prediquen el perdó, però no te'n perdonen ni una.”

Sentit crític irònic i inclement

Gavín llueix un sentit crític tan irònic com inclement: si escrivís aforismes, seria un moralista francès; però és un poeta, i escriu versicles. *Un país de bacteris* revela una potència lingüística singular, com ja ha acreditat en la seva obra poètica anterior, escrita tant en castellà com en català. Una potència que es plasma en les metàfores incisives i el

brunzit de l'al·literació, embolcallades per una imaginació activa, de llampecs sovint surrealistes, que dibuixa un conjunt lúcid i lúdic, però també desassossegant: amb el desassossec necessari per fer trontollar la perniciososa seguretat de les nostres conviccions, i perquè ens preguntem si no serem nosaltres també algun dels bacteris identificats. Tot i que la forma versicular, i el desenvolupament de les prosopografies aplegades, l'acosten al recull de narracions, l'alè que l'inspira és inequívocament poètic. L'enumeració irromp en algunes composicions, com a *Nigra*, *Cimentis* i *Mídon*, i genera un efecte musical –o rítmic– aclaparador. Altres vegades, l'impuls líric adquireix matisos èpics, o gamonedians, que s'esfila-

ASSAIG MELCIOR COMES

Les coses canvien

Una de les preocupacions centrals en l'obra assagística de Ferran Sáez passa per trobar un lloc per al discurs de la raó il·lustrada en un món cada dia més esbojarrat. Sembla que el mandat kantian (“atreveix-te a pensar per tu mateix!”), per així sortir tots de la minoria d'edat mental, etcètera) està en bona mesura fent fallida, arrossegat per tota mena de cultes i fonamentalismes violats, paranoies diverses que durant els anys setanta –després de psicodèlia dels seixanta, la psicopatologia dels setanta...– va trobar un terreny ben fèrtil en la societat catalana i espanyola, perduda en aquell fangar de desconcert –una estafa mútua– que va ser la Transició. És en aquest ambient de bancarrota i de bogeria ideològica –que pot tenir punts de coincidència en l'actual situació– on Sáez situa la seva primera novel·la, *Les ombres errants*, un retrat farcit de grisos de la misèria moral que la dictadura en decadència –i també les diver-

ses formes de totalitarisme antifranchista– va contribuir a assentar com a horitzó irremissible en la vida d'unes quantes generacions d'aquest país. La novel·la manté diverses focalitzacions: hi trobem dos germans units al seu poble natal, tot perquè un d'ells té un càncer terminal; un novel·lista d'èxit, també a les acaballes, ple de lucidesa retrospectiva; un grupuscle de terroristes que pretenen assassinar un tinent coronel franquista, el seu grup d'acòlits d'extrema dreta i, en el centre de tot, un cas estrany: un enigmàtic capellà suposadament belga, desaparegut carregat de milions de pessetes, finalment mort, penjat pel coll a l'habitació

d'una trista pensió de Lleida... Tots aquests elements narratius van girant –sense seguir la més estricta cronologia– entorn del misteri del capellà i de l'atemptat contra el coronel, i tots els protagonistes tenen algun element per resoldre l'enigma, encara que el lector haurà de fer l'esforç de col·locar cada peça al seu lloc i acabar de donar-li un sentit a tot plegat. Precisament aquest és el repte que ens planteja aquesta novel·la: donar un sentit a aquest aplec de vides tudades, agermanar cap a alguna forma de llum racional tot aquest plegat d'ombres errants que van acabar determinant tota una època. L'autor administra bé el *tempo* del relat, i sobretot sap recrear amb molta immediatesa, amb pols de retratista, els ambients que envolten els personatges: bars de carretera, velles pensions amb olor de col, pisos acubats i plúmbia Barcelona d'aquells anys, un laberint d'intencions que “tendia a la putrefacció...” I les bones reflexions sobre la cultura

Una de les il·lustracions

que el mateix autor ha dibuixat per a l'edició del llibre
ALFREDO GAVÍN /
AROLA EDITORS

garsen a la pàgina: “Viu en les lentituds de les fermentacions [...] / Es mou amb el soror de les llengües mortes, de les races profanades”, escriu a *Llord*. Però aquests retrats, o al·legories, o poemes, no són només paraules: van acompanyats de les il·lustracions corresponents, en què Alfredo Gavín demostra el seu esperit polièdric i la seva capacitat per traduir a llenguatges diversos la vibració de la seva sensibilitat. Textos i imatges –coloristes, inquietants– estableixen, acarats, un diàleg mut, que omple al lector, no obstant, de crits i ressons, de burles i preguntes. El dístic final descriu els *ànien*s, unes bestioles “molt importants per a la vida./ Porten els dissenys de la finitud.” Em temo que els ànien som tots. *

–aquella contracultura que després es va fer contracultura de masses–, la música devotament sentida –Bach– i tota la parafernàlia ideològica que farcia les ments: la vomitiva *vulgata* marxista i el prejudici de classe feixistoide, germans bessons del mateix assalt a la raó democràtica i a la dignitat liberal. La llàstima és que potser això té més relleu que els personatges, els quals, com afirma el títol, certament són ombres errants, cosa que enforteix notablement el sentit de tot plegat, però que també llasta la calidesa moral del conjunt, fent que el llibre acabi tenint un to llòbrec, entotsolat i desconcertat, com si no hi hagués altra redempció possible que l'harmonia marsupial que ens relata l'epíleg. Fet i fet, el llibre és valuós i està escrit amb sensibilitat, amb una suau mala bava i un afany plausible de donar fe de les complicacions d'un moment que defineix moltes de les línies ideològiques, morals, estètiques que ens han portat fins aquí. *

LES OMBRES ERRANTS Ferran Sáez Mateu

Editorial: La Magrana
Pàgines: 223
Preu: 19 euros

NOVEL·LA JORDI CAPDEVILA

La filla de la revolució

Sembla una novel·la senzilla, de personatges corrents i somniadors, d'aventurers d'estar per casa amb objectius èpics, minuciosament descriptiva i amb un llenguatge lleuger i directe. Es llegeix amb fluïdesa i enganxa. Quan tanques el llibre, però, tens la sensació d'haver digerit una joia literària prou gratificant.

La novel·la explica el viatge de tornada de Manuel i Soledad a Buenos Aires al vaixell *Anna C*, l'any 1968. Han viscut dos anys d'entrenament guerriller a Cuba amb l'objectiu d'introduir la revolució a l'Argentina a les ordres del Che. I qui relata l'aventura d'aquests aprenents revolucionaris, Laura Alcoba, anava al vaixell, tenia només uns mesos i era filla de Manuel i Soledad, engendrada d'amagat perquè en la guerrilla estaven mal vistes les relacions sexuals sense estar casats. I l'autora ho explica anys després quan s'ha atrevit a preguntar als seus pares, i als altres supervivents de l'odissea, què va passar. Les respostes dels protagonistes són poc convincents i evasives, com si s'avergonyissin de recordar els fets viscuts. Una actitud que ressalta més la veracitat de tota la història.

Ens narra el camuflatge i el viatge llarg que van haver de fer per anar de Buenos Aires a l'Havana,

Apunt

Laura Alcoba va viure fins als deu anys a Buenos Aires i des de llavors viu a París. Aquesta és la tercera novel·la que publica, després de *La casa de los conejos* (2008) i *Jardín blanco* (2010).

passant per Viena i París. I a Cuba no hi troben el paradís somiat, sinó un control de vida inhumà i una matussera formació doctrinal, amb maltractament físic i mental. També pateixen la marginació de la dona i la persecució dels homosexuals. I, entre altres contradiccions, els sorprèn i escandalitza el fet de trobar-se en la preparació guerrillera amb tres catòlics de Cristianismo y Liberación, que en plena instrucció deixaven les armes a terra per resar l'Àngelus.

Són uns exemples dels molts contrastos sorprenents d'una història, relatada amb tendresa i amor però sense concessions, per una autora que, amb testimonis de primera mà, és capaç tant de valorar els ideals que van portar els aprenents de guerrillers a allistar-se en la revolució com les decepcions patides després. La darrera i més frustrant, la de no poder posar en pràctica a l'Argentina les tècniques revolucionàries.

Un relat sobre les contradiccions humanes, amb llenguatge adient, i una bona lliçó d'història per comprendre un dels punts més foscos del fracàs de l'expansió de la lluita guerrillera a Iberoamèrica generada per la revolució cubana. *

13
CULTURA
19.10.2012

ELS PASSATGERS DE L'ANNA C' Laura Alcoba

Editorial: La Magrana
(Barcelona, 2012)
Pàgines: 189
Preu: 19 euros

Libres